

Kako su Stolivljani god. 1807. zaplijenili engleski ratni brod

Petar D. Šerović, Kotor

Čim parobrod, koji plovi put Kotara, prođe kroz tjesnac Verige, na desnoj strani ukažu se putniku brjegovi Stoliva okićeni, kako kaže Ljubiša u svom klasičnom opisu Boke, kestenjem u osoju, te proglušuju ptičjim ćipiranjem. I zaista Stolivo ima vrlo bujnu vegetaciju, gdje se ističe prava šuma kestenja i maslina, a ima u izobilju i drugih raznih voćaka i krasnih stabala. Dok je tako ova, desna strana, sva u zelenilu, suprotna obala, počevši od Perasta, pa sve do Kotora, putniku se sasvim drugačije ukazuje. Lijeva strana zaliva sva je krševita, te je samo jedan pojas na podnožju brda zelenilom obrastao. Velike kuće i crkve, što se naziraše duž morske obale, čine čudnu suprotnost sa veličanstvenom divljinom visokih brdina, koje su se nadvile nad morem, te po općem mišljenju svjetskih putnika, ovaj dio Bokeljskog zaliva, upravo zbog te nevjerojatne suprotnosti između velike pitomine i velike divljine, svojom romantikom i ljepotom nadmašuje Bosfor.

Stoliv je u prošlosti dao mnogo vrsnih pomoraca, među kojima i velik broj pomorskih kapetana, a imao je i nekoliko brodovlasničkih kuća. Već podavno je broj stanovništva ovog mje-

sta jako pao, dok je u prošlosti bilo dosta gusto naseljeno. Tako na pr. iz jedne statistike iz god. 1802. znamo, da je Stoliv tada imao 1398. stanovnika.

Naselje Stoliva je vrlo staro, te ima i danas porodica, koje se tu spominju još od prije nekoliko vjekova. Tako se na pr. spominje porodica Žiga, koja i danass postoji, u starim notarskim spisima Državnog arhiva u Kotoru (knjiga II. str. 6.) još god. 1398. Tu je spomenut neki Teodor Žiga. To bi, svakako bila jedna od najstarijih porodica. Naročito je u ovoj porodici u davniini, a i u nedavnijoj prošlosti, bio velik broj pomoraca i pomorskih kapetana. Tako se između ostalih, oko polovice prošlog stoljeća, spominje na Rijeci među pomorcima i trgovcima kapetan Ivan Žiga. Kapetan Radojica F. Barbarić iznio je u Godišnjaku Pomorskog muzeja u Kotoru II. za g. 1953. na str. 96 i 97, nekoliko interesantnih podataka o spomenutom kapetanu Ivanu Žigi i njegovim rođacima, koji su bili nastanjeni na Rijeci i tu se afirmirali kao brodovlasnici i kapetani. Prema tim podacima Ivan se oženio kćerkom brodovlasničke porodice Škalamera i god. 1856. sagradio na Rijeci bark od 350 tona i dao mu ime

»Luigia Žiga« a god. 1880. nabavio u Marseilu novi bark »Ester«, koji je bio vlasništvo njegove porodice do god. 1887. Kap. Pero Žiga pok. Ivana bio je zapovjednik na barku Luigia Žiga, a kasnije na barku Ester. Na ovome barku bio je zapovjednik i kapetan Ivan Marija Žiga, koji je zatim bio i kapetan kod Lloyda u Trstu i umro u Smirni god. 1902.

Na Rijeci je bio nastanjen i kapetan Špiro Žiga, koji je ranije bio zapovjednik na brodovima na jedra, a kasnije na parobrodima Riječkog parobrodarskog društva »Oriente«.

* * *

U junačkom podvigu na moru, koji namjeravamo ovdje da iznesemo, nijesu učestvovali poznati stolivski kapetani, nego su se proslavili obični stolivski zanatlije, koji su bili ujedno i vrsni pomorci.

U 57 broju lista »Kraglski (kraljski) Dalmatin«, od decembra 1807. g. koji je izlazio u Zadru, na našem i talijanskom jeziku, u doba kada je Dalmacija i Boka bila pod Francuskom okupacijom, opisan je jedan vrlo interesantan događaj na moru, u kojem je učestvovao stari cipelar Andrija Žiga iz Stoliva sa svoja dva sina: starijim Perom i mladim Josipom i svojim sumještanimom Martinom Vujovićem.

Teški su to bili dani za naše Bokelje, koji su bili naviknuti da slobodno plove po raznim morima i da svojim kućama šalju svoju krvavo stečenu uštedevinu, jer ne smijahu da se maknu svojim brodovima od engleske i ruske flote, koje su krstarile po Jadranu i blokirale naše luke. Mučio se i stradao tada i stari Andrija sa svojom porodicom, jer mu je zanat slabo uspijevao, a drugo ni od kuda ne bijaše pomoći. Dosadi se takav život Andrijinim sinovima, koji bjehu naviknuti na more, kao i svi Bokelji, naročito oni iz primorskih mjesta, i predložise ocu, da iznajme jednu »braceru« i da kupe katrana, koji će moći dobro da prodaju brodogradilištima u Gružu ili Korčuli, koja nisu mogla lako da nabave onu količinu, koja im je trebala. Stari Andrija, koji je svojim cipelarskim zanatom jedva mogao da se prehrani, oduševi se ovim prijedlogom, te iznajmi jednu braceru i nakrca je katranom. Polovinom novembra odjedri Andrija svojim brodom, punim katrana u namjeri, da će put Korčule. Kao mornari bili su mu njegova dva sina i sumještanim Martin Vujović. Vjetar im je bio povoljan i njihov brod brzo odmicaše. Sretno izadoše iz zaliva put Korčule, ali kada bijahu ispred Molunta, iznenada opaziše u blizini engleski ratni brod, koji im se približava. Pošto se posavjetovaše, što da rade, odlučise, da se nikako ne predaju, već da stupe u borbu, pa se desilo, što se desilo. Okrenuše braceru prema obali, a engleski ratni brod razapetih jedara za njima, da ih dostigne. Ali bracera brže stiže kraju i naši mornari je nasukaju, a oni iskočiše na kraj, gdje se zabarikadiraše i otvoriše na Engleze vatru iz pušaka. Englezi prihvate borbu, te se živo pucalo i s jedne i s druge strane. Nejednaka borba je trajala nekoliko sati, a u puškanju izgubi život nekoliko engleskih

mornara, a nekoliko ih bješe ranjeno. Vidjevši Englezi da nemogu ništa naškoditi hrabrim Stolivljanima, napustiše borbu i otploviše, a naši mornari potisnuše opet braceru u more i prosljediše putovanjem.

Sutradan plovila je mala stolivska bracera u blizini Dubrovnika, a naši mornari bijahu veseli i zadovoljni, što su tako srećno izmakli velikoj pogibelji. Ali opet ih snađe nevolja iznenada! Isti onaj engleski brod ih opazi i prepozna i otvori na njih žestoku vatru, da ih kazni radi njihove bezprimjerne hrabrosti, neustrašivosti i drskosti i da osveti svoje mrtve drugove. Naši hrabri Stolivljani ne klonuše ni ovaj put duhom, već prihvatise bitku pod daleko težim uslovima, nego li im je bila ona od prvog dana, jer sada bijahu na moru — njih četvorica na maloj braceri, a protiv njih jako oružani engleski ratni brod. Borba je bila žestoka, u kojoj pogibe Andrijin stariji sin, a ostala trojica bijahu ranjena. Englezi ih zarobe i zaplijene braceru, koju odvedoše sobom.

Nakon nekoliko vožnje dunu iznenada jak vjetar, koji je postajao sve jači kako se približavala noć. Englezi nevješti našim obalama, ne znadijahu se pomoći, te narediše Andriji i njegovoj družini, da ih sprovedu do koje sigurne luke na otoku Mljetu. Andrija to jedva i dočeka, te iako ranjen, preuze sa svojim ranjenim drugovima upravljanje engleskim brodom. Pošto se Englezi ne mogahu snaći u tamnoj noći i silnoj oluji, Andrija se posluži varkom i okrene brod put Zatonu, gdje stiže nakon nekoliko vožnje i usidri se u luci. Kada Englezi vidješe da su upali u klopku i da se nalaze u vodama, koje pripadaju Francuskoj, silno se prepadoše i predadoše brod i oružje. Sprovedoše ih zatim u Dubrovnik, gdje naši Stolivljani bijahu primljeni uz velike pohvale, te ih francuske vlasti odlikovaše i nagradiše za ovo vanredno djelo, gdje su pokazali veliku vještinu na moru i neobičnu prisutnost duha, kao i naročitu hrabrost. Tako su ubilježena imena i ovih Stolivljana u historiji bokeljskog pomorstva, gdje blistaju premnoga sjajna imena vrsnih pomoraca, podjednako iz svih krajeva Boke.

* * *

U župskim maticama rođenih u Stolivu ubilježeno je, da se Andrija, sin Krsta pok. Joza Žige i majke Ane, rodio dne 25. novembra 1738. Andrijina se žena zvala Anastazija. Oni su imali sina Iliju, rođ. 1752. kćer Mariju rođ. 1753., sina Petra, rođ. 28. decembra 1776., sina Matiju, Filipa, Krsta, rođ. 1779., kćer Anu rođ. 1785. i Katarinu, rođ. 1787. Sin Josip u maticama nije ubilježen. Ne nalazi se u maticama ubilježena ni smrt Andrijina ni Petrova, jer su matice nepotpuno sačuvane. Zanimljivo je, da dalje u maticama nema traga ovoj porodici, niti su njeni članovi zavedeni u knjizi »Stato d'anime« kao domaćini novih porodica. Tradicije u Stolivu kod sadašnjih stanovnika nema nikakve o ovoj porodici, koja je, kako izgleda po muškoj lozi rano izumrla, niti o događaju, koji smo gore opisali.